

Arxiu Històric de l'Hospitalet.
C/Joan Pallarès s/n.
08901 – L'Hospitalet.

Persona entrevistada: **Victòria Martínez Martín.**

FONS: TECLA SALA

Data: Desembre 2002.

Entrevistadora: Mireia Mascarell.

Duració: 55 minuts.

Signatura: Ot8

CARA A:

El nom i els cognoms... Vostè es diu Victoria...

Victoria Martínez Martín.

I em deia que és nascuda a la Plaça Espanyola.

Exacte, però m'he criat al carrer Más, al número... vols que et digui el número?

No cal, no cal, però vull dir, per aquí pel barri.

Sí, sí, pel barri, pel barri, sí. Aquest és el meu barri i no el canviaria per res.

Molt bé. Més o menys quina edat té vostè?

Sí, ara faré 69 anys.

Veus? Perquè ningú ho diria tampoc.

Gràcies.

Els seus pares ja eren d'aquí de l'Hospitalet?

No, la meua mare era de Madrid i el meu pare era de Elche, Alacant.

Es van conèixer aquí per això?

Sí, es van conèixer aquí.

I em deia que vostè ja als 14 anys ja es va posar a treballar.

Sí, cap allà a finals d'any del 48 em vaig posar a treballar i vaig plegar al 59.

Als 14 va entrar doncs a la fàbrica.

Exacte, a la Tecla Sala.

I com va ser que va entrar a la fàbrica?

"Bueno", perquè jo havia... en el temps de l'estraperlo jo venia al estraperlo aquí al mercat de Collblanc i clar, quan ja va anar de capa caiguda "pues" havia de posar-me a treballar i jo "pues" volia un horari intensiu, no que estigués tot el dia treballant, sinó "pues" unes hores, o bé al matí o a la tarda. Aleshores vaig anar allà i sí, sí, em van agafar i em vaig posar primer... el primer any vaig treballar al torn de la tarda, entrava a la 1 i mitja i plegava a les 10, i després al segon any ja vaig voler treballar... entrava a les... començàvem a les 5 menys quart i plegàvem a la 1 i mitja, i "hasta" que em vaig casar.

Però una pregunta, perquè m'havien explicat que per entrar a la fàbrica que un normalment no anava així sol a demanar la feina, que més aviat era que algú que ja hi treballava una mica l'avalava...

No, no, a mi no em va avalar ningú, no, no, vaig anar sola jo també a buscar feina.

Perquè no coneixia ningú que treballés?

No, no, no, jo i ma germana, les dugues, totes dugues vem anar a treballar; vull dir, que vaig anar al despatx, vaig parlar amb el director que es deia senyor Martorell, després hi havia un altre que es deia Sala, que potser encara viu, després un altre Peiró, després hi havia un manquet que no em recordo com se diu, i l'altre noi més jove, em sembla que es deia Martí però... jo vaig anar-hi, vaig demanar feina i me la van donar.

Això era a l'any 48 em deia.

48, sí.

I al 59 és que va sortir.

Em vaig casar i vaig sortir.

I quina feina feia exactament quan va entrar?

“Bueno, pues” jo vaig entrar a les contínues. Aleshores hi havien varies, per dir-ho així, tipus, no? Primer comences per “bitllaire”, que has de posar les bitlles a les màquines, després entres de “sobrera”...

Perquè perdoni, això de “bitllaire” era d'ajudant diguem, com si fos d'aprenent o no?

Sí, sí, era un aprenent, era un aprenent, després “sobrera” i després ja filadora, i a vegades havia de fer d'encarregada, que no era el meu ofici. Jo sóc filadora, el meu ofici és filadora, jo vaig anar progresant, però és que totes entraven així, eh? Al “menos” que vingués algú de fora, d'una altra fàbrica, que ja tingués... per dir-ho així, sapigués, m'entens? Però si no entraves “bitllaire”, “sobrera” i filadora.

I “bitllaire” em diu que és col·locar les bitlles a la màquina.

Sí, a la màquina.

S'ha d'estar tota l'estona al “tanto” que no es quedi sense fil.

Exacte, no, no, que no faltin bitlles, que no quedin bitlles, perquè aleshores la filadora quan se li acaba una bitlla, treu la bitlla plena i posa la buida, i l'enrotlla i aleshores allò...

Segueix carregant.

Exacte, i les “sobreres” era quan la màquina estava feta, aleshores es parava la màquina i quan a tota la màquina estaven les bitlles plenes es parava aquella màquina i aleshores la “sobrera” treia aquella màquina i tornaven a posar les bitlles que estaven posades a la màquina, i tornava a engegar-se la màquina altra vegada, i després ja entraves ja... progresses a filadora.

Tot això era a la mateixa planta, no era als baixos això, no?

Sí, sí, no, no, no, era al mig, al pis del mig.

Ah, al pis del mig.

Sí, perquè a dalt hi havien els “aspis”, abaix estaven... nosaltres al mig eren les contínues...

Ah, i abaix potser eren les “metxeres”.

Les “metxeres”, exacte.

Hi havien les “metxeres” abaix, al mig les contínues i a dalt lo que en deien a preu fet.

No, no, a dalt eren els “aspis”.

Ah, els “aspis”.

Sí, que li dèiem un altre nom... cada departament tenia una feina però en si total d'allà, sortien les bitlles fetes per portar-les a una... que em sembla que tenien una fàbrica a Manlleu, Manlleu?

A Roda.

I a Manlleu també, sí, sí, i aleshores d'allà sortien les bitlles fetes per portar-les allà per fer el fil. Es feien llençols, que de tant en tant ens donaven, si volies comprar llençols, després roba per fer-te, vull dir...

Però els hi venien.

Sí, sí, ens venien.

Els sortia més bé de preu diguem, que comprar-ho...

Sí, que jo tinc llençols i molt bons, eh?

Sí, m'havien dit de tovalloles, que també eren molt bones.

També, també, també.

Però jo pensava que ho regalaven això.

No, lo que et regalaven era l'uniforme, l'uniforme sí, te'n donaven... que potser encara en guardo algun, que "bueno", ara ja ni pensar-ho perquè m'he engreixat, i aleshores eren uns de grisos i uns de blaus, ens ho canviaven, i portaven la S i la T, Tecla Sala, "bueno", la T i la S.

I blau i gris era la diferència de...

Sí, però vull dir, temporades, et canviaven l'uniforme però encara que tu el dia que t'ho canviaven "en vez" de blau, gris, però ho havies de portar igual, vull dir, que si portaves el gris no et deien res, la qüestió és portar l'uniforme de l'empresa, i és lo que nosaltres fèiem.

I ho portava tothom.

Sí, sí, sí.

Totes les dones, fos la que fos la seva categoria.

Sí, sí, sí, totes portàvem el mateix uniforme.

...Parlàvem dels uniformes...

Sí, els havies de portar, això sí.

Perquè normalment com era? O sigui, vostès arribaven a la fàbrica vestides normal o ja portaven la bata?

"Bueno", si volies portar la bata la portaves, no es que no la poguessis portar, sortir al carrer amb la bata, al contrari, perquè era una propaganda que li feies, però per norma ens vestíem allà, teníem uns "guardaropías" i deixàvem la nostra bata allà i quan arribaves et canviaves i després si volies... però que no hi havia problema de sortir amb la bata al carrer, eh?

I per rentar-la i tot això?

A casa.

Ho feien vostès.

Sí, sí, això ho fèiem a casa, sí.

No es que es quedessin allà les bates i dilluns estiguessin netes.

No, no, això t'ho havies d'endur a casa, eh? I és curiós perquè també van posar unes dutxes, i "bueno", si volies dutxar-te no hi ha problema, quan plegaves a la 1 i mitja et dutxaves.

I hi havien per homes i per dones?

Sí, sí, sí.

I a on estaven aquestes dutxes?

"Pues" abaix de tot, abaix de tot.

I la gent les feia servir o no?

Sí, i tant que les fèiem servir! Tu saps lo bé que anava de dutxar-te... a l'hivern no tant, perquè a l'hivern tens més fred, m'entens? Però a l'estiu sí, home! Amb el bon temps i tant que es feia. Jo, escolta, jo no em dutxava pas a casa, jo allà em dutxava.

...Parlàvem d'això de les dutxes. Clar, a l'estiu potser venia més de gust dutxar-se que no pas a l'hivern.

Encara que podies fer-ho a l'hivern, eh? Vull dir, no és allò de dir: "No, no, només a l'estiu", no, no. Jo, escolta...

I havies de portar les tovalloles per això i tot.

Home, això sí. "Bueno", això no me'n recordo ja, nop me'n recordo ara, perquè també sembla que no i han passat molts anys, però lo més segur, clar, no ho sé, no t'ho puc dir.

No m'ho havia dit ningú això de les dutxes.

No t'ho puc dir perquè escolta... es que si t'ho digués...

No se'n recorda.

No me'n recordo, no me'n recordo.

I abans em comentava que primer va entrar fent horari de tarda i després va passar al matí. Per què va canviar d'horari?

Perquè jo a la tarda m'anava a treballar a un altre lloc, "bueno", millor dit, m'anava a fer feines, perquè jo el treball per mi, tant és una cosa com l'altra, la qüestió que jo el necessitava, m'agradat tenir, disposar d'uns centímetres i clar, pel la matí feia un horari, "pues" després a la tarda la tenia lliure i m'anava més bé treballar per la tarda en un altre "puesto" que al matí.

I em deia que quan va sortir és perquè es va casar.

Sí, sí.

Llavors va deixar de treballar a la fàbrica.

Sí, clar, quan vem decidir de casant-se "pues" jo vaig anar a parlar amb el senyor Martorell, que era el director, i ja li vaig dir que em casava i ja està, al "menos" el senyor em va dir que estava molt content de que em casés però em va dir unes paraules molt maques que allò se't queda gravat a la ment: "Espero...", perquè em diu: "Martínez, espero que mai hakis de tornar, però si ho haguessis de fer les portes les tens obertes". Això... "bueno", no sé si m'hagués acceptat si hagués hagut de tornar però a mi allò em va quedar molt gravat perquè em va donar a entendre que jo els 10 anys que vaig estar treballant allà vaig complir amb la meva feina. Jo no vaig fer res més que lo que havia de fer, treballar i prou, i prou i ja està, i allà no anaves... entraves de cop a fer... no, no, allà anaves per escaló, i a vegades haviem de fer que les encarregades o bé malaltes o coses familiars no venien, i aleshores agafaven la més "adelantada", la que ja s'aproximava pràcticament a ser filadora, perquè quan uin deixava la feina de filadora aleshores posaven la més antiga.

Perquè normalment la més antiga era la més gran també o no?

No, no per anys.

No tenia que veure l'edat.

No, l'edat no tenia que veure res, perquè si una noia... o també ell s'hi fixava molt en la persona que bellugava, m'entens?

Sí, que servia.

Exacte. Jo afortunadament vaig quedar molt contenta, molt contenta perquè jo vaig complir la meva feina. I després allà teníem metge i tot...

Sí, sí, el Solanic.

Sí, el Solanic, que per cert, l'altra dia em van parlar molt malament d'ell i vaig dir: "No, això no us ho consenteixo".

Del metge?

Sí: “Això no us ho consenteixo, perquè va ser un bon metge”. “Ah, es que l'alcalde...” Dic: “Cuidado!” El van obligar a ser alcalde, que no és lo mateix! El van obligar! Ell no volia i el van obligar, però quan ell va poguer va deixar-ho, i jo tinc molt bon record del doctor Solanic, molt bon record.

Era un home que clar, pels que treballàvem allà la seva obligació era de cuidant-se, però jo per coses de la vida la meva mare va estar molt malalteta, jo l'hi vaig demanar per favor... pagant-li, eh?, que em visités a la meva mare, i la va visitar gratis. Ell va vindre a casa gratis i jo la vaig portar a casa seva, carrer Balmes, i me la va visitar gratis, i jo no puc parlar malament. Ara, que diguis que una pesseta mai és bona per tothom, possiblement, però jo no puc dir...

I això ho feia amb més treballadors i treballadores?

Amb tots, amb tots, amb tots. Jo no he vist al doctor Solanic... al “menos” lo que jo he vist, ara, jo no ho sé, perquè la fàbrica era molt gran, la fàbrica erem moltes persones que treballàvem allà, i quan feien les vagues, que feien vagues al Trinxet, vagues a les Sangoneres... escolta, nosaltres, venia el senyor Martorell i ens deia: Mireu, si voleu parar pareu, i si voleu marxar a casa, marxeu!” Mai ens havien obligat a treballar, mai! Venien els “piquetes” d'altres fàbriques i clar, nosaltres baixàvem abaix i ens deien: “Heu de...! Heu de...!” I nosaltres dèiem: “No, no treballarem, però no marxarem d'aquí, ni anirem a fer soroll”.

I vostè pensa que això és perquè la gent estava contenta amb el tracte que rebia a la fàbrica.

Home, jo crec que sí, i possiblement algú no estigués content, però com eren els menys, “pues”... Nosaltres mai, mai vem anar! Mai ens vem ajuntar amb cap “piquete”! Ara, el senyor Martorell venia i ens ho deia: “Mireu, si voleu marxar a casa marxeu, i si voleu quedeu-se, quedeu-se. Com volgueu”. I ens quedàvem.

Donava llibertat.

Sí, sí, ens quedàvem. I aleshores “pues” ens ajuntàvem tot un grup d'amigues i hi havia una, que encara viu, que es diu Cuquí, i escolta, aquella és molt “chungona” i sempre, i escolta, ens ho passàvem, cantàvem, ballàvem... “bueno”... discutir no, no, no, no, no. Era una gran... Era un... que avui per desgràcia, jo ho veig per altres persones, no es perquè jo treballi en aquest sentit però el sento, hi ha sempre discòrdies. Nosaltres no.

Una família ben avinguda diguem.

Jo tinc molt bon record de la Tecla Sala, molt, molt, molt. I me recordo que hi havia un pobret que es deia Enric, que era el tontet de Hospitalet, un tal Enric, i venia, com plegàvem a les 8 i mitja per esmorzar, que sempre esmorzàvem abaix a fora al pati, “bueno”, al carrer... i venia l'Enric, es posava amb nosaltres i entrava a la Tecla Sala i tot. Escolta, i era de Hospitalet i “bueno”, allà la gent de Hospitalet, que per cert ja té que ser mort, pobret, l'Enric, perquè era un noi que... jo era una noia joventeta i ell ja era un home...

Què era, de la Torrassa?

No, era de Hospitalet, vivia a l'Hospitalet, vivia a l'Hospitalet l'Enric, sí.

Escolti, de casa seva algú més va treballar a la fàbrica?

Ma germana, però ella va treballar molt poc temps.

Però van estar treballant juntes?

Sí, a la mateixa secció, sí, a contínues.

I també ho va deixar perquè es va casar?

Sí, “bueno”, es va casar i després va deixar-ho ja quan va tindre la primera nena... Sí, a la segona nena ja va deixar-ho, sí.

Perquè va entrar després que va entrar vostè?

No, no, vem entrar juntes, vem entrar juntes.

O sigui, van anar juntes diguem, a buscar la feina.

Sí, vem entrar juntes, ella era més gran que jo, escolta, ella té tres anys més que jo... vem entrar juntes.

Escolti, això dels espais de la fàbrica i tot això que em deia, a la planta baixa hi havien les metxeres, al mig les contínues, a dalt els “aspis”, tot això... Quins més espais recorda així que haguessin utilitat les treballadores i així, perquè em deia que per esmorzar anaven fora, al pati...

Sí, però si volies quedar-te a la planta podies fer-ho, eh? No, no et deien res, eh?

O sigui, podies menjar allà al costat de les màquines.

Sí, sí, podies, sí, home, i tant! I tant que podies quedar-te a la màquina. Es que allà hi havia llibertat total, ningú t'obligava a baixar al pati si no volies, el que passa que clar, a l'hivern ja no sorties gaire, perquè a l'hivern... Home, al “menos” que fes bon dia, sorties un poquet però corrents cap a dalt, però al bon temps baixàvem a fora i sortíem fora de la Tecla Sala, al carrer i allà ens assentàvem i allà esmorzàvem, i anàvem per allà on volguessim, que no ens obligaven a...

No, jo havia sentit... però clar, igual era només pels homes, que hi havia algun espai que era perquè els homes es reunessin a fer l'esmorzar, com si hagués alguna sala amb taula i cadires...

Potser, possiblement, però clar, en la secció dels homes, on tenien les coses els homes... Perquè els homes potser sí que tinguessin una secció per ells, però es que els homes ens ajudaven a nosaltres perquè eren els que es portaven les bitlles, els que es portaven les metxes, eren ells, que el de dalt lo baixava abaix, tot, perquè hi havia un ascensor per dintre...

O sigui, l'home al vindre a la fàbrica feia la feina d'anar portant material, diguem...

Exacte, exacte, i després també el mecànic venia a engrèixar-te la màquina, perquè allò estigués sempre en ordre, m'entens? A vegades s'espantava la correatge, “pum!”, petava la correatge de la politja, “pues” ells venien, te l'arreglaven, vull dir, que els homes estaven continuament... El que servia pels “aspis” pels “aspis”, perquè “claro”, cada maquinària era completament diferent, no tota la maquinària d'una fàbrica de teixits és igual, m'entens?

I les edats dels homes? També n'hi havia així de joves igual que passava amb les noies, que entraven a les turbines?

Sí, sí, i després també vem tindre uns encarregats una mica més estrictes però... jo vaig quedar contenta amb tot.

I les relacions entre treballadors i treballadores?

Bons, bons, molt bons, molt bons, al “menos” jo puc parlar per mi, jo pels demés no puc parlar, però jo per mi molt bons.

Però pregunto, era d'igual a igual o els homes...?

Sí, sí, sí, sí. Home, sempre hi ha algú... com tot, a tots els treballs sempre hi ha algú “lanzaillo” com es diu, no? Però “bueno”, si tu no “eres lanzada” els hi pares els peus i ja està.

Perquè em deia que a la secció hi havia... “bueno”, els aprenents, les que estaven allí... “bueno” que més o menys anaven canviant d'aquesta categoria, i l'escala més alta dins de les contínues per exemple, era l'encarregada?

L'encarregada, l'encarregada, sí.

I quantes encarregades hi havien a tota la secció?

Dos, dos encarregades, perquè hi havien dugues parts, que era lo mateix, no? Entraves a la sala, la part dreta i la part esquerra. Aleshores “pues claro” la Balana era a la banda dreta, entrant, i la Mónica a la banda esquerra, però si la Balana no estava “pues” a vegades la Mónica passava

a l'altra banda, i al cantó de l'esquerra posaven a una filadora o una "sobrera" d'experiència, perquè "claro" havies de portar moltes màquines al teu càrrec i estar vigilant que la màquina, que ja les bitlles estaven plenes, aleshores havies de baixar la maquineta, hi havia com una espècie de... una cosa que rotllava, la portava la màquina, es parava per això, no? Aleshores baixava lo que aguantava les bitlles, treies allò... Clar, allò és una mica de responsabilitat, que hi havia moltes màquines al teu càrrec.

Escolti, vostè que ha tingut altres feines i tot, que és una dona amb molta experiència laboral...

Vaja, gràcies.

... la feina a la fàbrica era dura?

Home, mira, aviam... jo quan sento... Anys enrera el treballar a una fàbrica era com una baixesa. Per mi no, era dura com pot ser qualsevol feina, perquè fer feines també era dura. Jo m'anava a la tarda i arribava a casa meva a tres quarts de dos de la tarda i a les 3 m'anava a fer feines, i fer feines és dur. Jo, per mi, no sé... o sigui, quan jo vaig entrar a treballar sabia que la meva feina era complir, era dur, potser sí, jo no vaig trobar-ho tan dur.

A l'estiu devia fer molta calor, no?, en aquestes màquines.

Teníem les finestres obertes, teníem les finestres obertes, perquè el sostre era molt alt...

... Sí, em deia que obrien les finestres.

Sí, a més el sostre era molt alt, sí, homes, clar que feia calor.

Perquè aquelles màquines debien despendre molta calor, a part de fer molt soroll.

Soroll sí, però "bueno", però ja no ho senties, eh?, el soroll. Ja no ho senties, no.

I parlaven entre vostès o havien d'anar a crits?

"Bueno"... No, no, crits no, perquè les màquines estaven una al costat de l'altra i no hi havia "barga", perquè és curiós, el cotó es trencava algun fil i es feia "barga", i és clar, allò ho havies de treure, i a vegades les màquines anaven malament i la feina... no tenies temps, no tenies temps, i si havies d'anar al lavabo, havies de demanar permís per anar al lavabo, que et vigilessin perquè les coses... d'això... però no, t'acostaves a la companya del costat i parlaves com estem parlant tu i jo ara, normal, sí, sí, sí.

I us renyaven si parlàveu?

Home, si hi havia feina sí.

Però qui renyava?

El encarregat, i l'encarregada també.

Ah, perquè a sobre de les encarregades hi havia un home encarregat.

Sí, home, hi havia un encarregat, sí.

Un només per tota la secció?

Un i l'ajudant. Tenia l'encarregat, que un es deia Pepet, que quan vaig entrar jo... No, quan vaig entrar jo, per la tarda, hi havia un que no me'n recordo però li deien un "mot", no 'agrada dir-ho, no m'agrada dir el nom de... era un "mot", però era molt bon home, molt bon home, que treballava a la tarda. I després al matí estava el Pepet, i l'ajudant, que aquest sí que es pensava que la fàbrica havia de ser per ell. Aquest era pitjor que l'encarregat. L'encarregat era un home que havia de vigilar la secció aquella, i després va plegar l'encarregat i va vindre el Freixes, i també jo vaig estar molt contenta amb el Freixes. Jo complia la meva feina i ja està, a mi tan bé era que vingués un que vingués l'altre.

Però a vostès els hi donava més respecte l'encarregat que l'encarregada, per exemple?

Home, es que és diferent, l'encarregada no et podia renyar, no tenia dret a renyar-te.

L'encarregada era vigilar que les màquines arribessin, era la seva feina.

Era que la feina es fes bé.

Exacte.

No hi hagués problemes a la feina.

Però la feina d'ella era vigilar totes les màquines quan les bitlles estaven plenes, i parar la màquina, treure aquelles bitlles, posar unes altres i que la màquina tornés a engegar-se. La seva feina era aquella, però l'encarregat no, l'encarregat era el que deia: "Aquí, allà, fes això o fes allò". Era l'encarregat, per sobre d'aquesta senyora hi havia un superior que era l'encarregat de tota la secció.

I després qui havia per sobre de l'encarregat?

El director.

El director. I el director venia molt a veure la feina?

Sí, de tant entant passava a veure'ns, sí, sí, i a vegades s'anava el llum. Clar, les màquines es quedaven... però teníem "la burra", i si "la burra" s'engegava "pues" torne-m'hi, però si teníem la sort que la burra no s'engegava perquè no tenia força, "pues" aleshores nosaltres allà ens ho passàvem bomba, i allà ningú... és curiós, perquè l'encarregat tenia com una garita al mig de les contínues que dividia la part dreta de la part esquerra. Ells tenia allà... tenia tot, apuntava el que entrava perquè ella anava vigilant el que faltava, perquè quan engegaven les màquines, la maquinària, engegaven desde dintre, de dintre de cada planta, aleshores ell si hi havia alguna màquina que no s'engegava, sabia qui faltava. Aleshores ell t'apuntava.

Clar, perquè com ho feien per controlar que tothom arribava a l'hora i tot això?

Home, perquè quan s'engegaven les màquines totes s'engegaven al moment, totes! Si faltava alguna és que a la màquina... es que aquella persona no havia anat. Podies arribar una mica tard, perquè és curiós també, que ens donaven 30 pessetes de propina semanals si no...

Per arribar puntual.

Per arribar puntual, i afortunadament jo quasi sempre les vaig cobrar.

Sempre estava a l'hora.

Intentava, algun dia... i és curiós, perquè el meu pare, pobret, em recordo que era el que em despertava, i un dia, "bueno", més d'una vegada havia pensat que era una hora i era una altra, i jo quan arribava a la Tecla Sala la porta estava tancada, i els explicava i el porter m'obria i em deia: "On vas, Martínez?" "He fet tard". "Com que has fet tard? Si són les dugues i mitja de la matinada!" Aleshores em feia entrar al despatx d'aquest senyor, al departament on estava aquest senyor "hasta" que començava... obria les portes perquè entréssim a treballar, però "bueno"...

Escolti, he vist també que a dintre la fàbrica hi havia molts matrimonis i així.

Sí.

Hi havia moltes famílies?

Però matrimonis no, no, no, no, només... me'n recordo potser, era la Mónica amb el seu marit, però... algun matrimoni treballava a la fàbrica, primer "novios" i després casats, oi? Però jo no conec a gaires, eh? No.

Però mares i filles, i cosines, i germanes, i tot això?

Germanes sí, germanes sí, germanes sí, i mares algunes també, sí, jo he conegut, mares de tindre 3 o 4 filles allà, sí, i germanes moltes, eh?

O sigui, que era molt normal que a la família si hi hagués gent treballessin a la fàbrica.

Sí, sí, home, aviam, si necessitaven gent i tu deies: "Mira, jo tinc un parent meu..." "Ah, vale, porta'l". Demanaven datos, l'apuntaven i ja podies entrar a treballar.

Escolti, i després m'explicaven que hi havia gent que hi vivia a la fàbrica.

Clar, els que portaven... El director i tots els que treballaven allà. Alguns no, el manquet no, el manquet vivia fora, el manquet i aquell noi més jove vivien fora de la Tecla Sala, però el director, el senyor Martorell, el Peiró i el Sales vivien allà a la Tecla Sala, en vivendes.

I amb els famílies vostès tenien alguna relació, els veien o així o no?

No, no, home, ens veíem si sortien ells a l'hora que tu plegaves i sortien ells per allà el pati els saludaves tan normal, però no, relació no perquè era una vida completament diferent, no podies tenir... perquè a l'hora que tu estaves treballant havies d'estar per la feina, no podies... Ara, si sorties quan plegaves a la una i mitja o a la nit si els veies: "Bon dia. Bona tarda. Adeu!" Si els veies pel carrer, però no, relació no.

Però es coneixien, sabien qui eren i tot això.

I tant, i tant que ens coneixíem, sí, i quan un havia de ser pare: "Mira, "fulano", el senyor Martorell ha tingut la seva dona una filla..." Això sí, això ho sabíem, sí, o el Sales o el Peiró, això sí ho sabíem, sí, i tant.

Perquè ara que diu això m'ha vingut una pregunta, perquè això que diu per exemple, de tenir fills i així, clar, vostè perquè quan s'havia de casar ja va deixar la fàbrica, però mentres hi va ser, quan un treballador es casava o es jubilava o tenia fills o alguna cosa així, li feien algun present els companys, els amos o...

Sí, sí, sí...

Entre els companys però.

Sí, els amos no, els amos quan plegaves et donaven una mica d'indemnització, lo que en aquells temps et pertanyia i home, aviam, si algun dels directius hagués volgut fer-te un obsequi te l'hagués fet, a mi no me'l van fer però vaja, no me'l van fer però me'l van fer els meus companys i això "pues" també en aquell temps era molt agrait.

Després també juntàvem... cada setmana posàvem un centimets i quan arribaven aquestes fetes que ara s'han passat aleshores compràvem... sempre es posava alguna noia de recollir els cèntims i apuntar-ho: "Fulano m'ha donat tant..." Aleshores després compraves turrans, compraves neules, compraves mantecats, compraves tot, i clar, quan era l'hora de fer el descans nostre era el troset que nosaltres disfrutàvem, m'entens? I menjàvem i escolta, ens ho passàvem... però ens ho passàvem bomba, copm aquell que diu.

Perquè el tall per esmorzar o per berenar quan estava de tarda el feia tota la fàbrica a la mateixa hora o...?

Sí, sí, sí, sí, a les 8 i mitja plegàvem totes, i a la tarda em sembla que era a les 7 de la tarda, ara no me'n recordo, perquè clar, vaig treballar més anys al matí que a la tarda, no me recordo a la tarda, o possiblement... sí, per berenar alguna cosa però molt poc "rato", mitja hora.

Però per exemple, quan sortien així a esmorzar que sortien al pati a l'estiu o quan feia així sol i tal a l'hivern, també hi havia gent d'altres seccions doncs.

Sí, sí.

I es coneixien i tot?

Sí, l'altre dia va vindre un aquí parlant així, dic: "Sí, perquè jo quan treballava a la fàbrica..." Diu: "A quina fàbrica?" Dic: "A la Tecla Sala". Havia treballat, i havia treballat a les contínues i no me'n recordo d'ella.

I a la mateixa època?

A la mateixa època.

Clar, es que quanta gent hi havia a les contínues? Debia haver "ciento y la madre".

Moltes, moltes, moltes, sí, sí.

Molta gent. Era difícil suposo recordar a tothom.

I al principi portava cada qual, una persona portava una màquina, després ja es va anar complicant una miqueta la cosa, i aleshores havies de portar dugues màquines que eren 4 cares.

Això vol dir multiplicar la feina, clar.

Exacte.

Perquè no van incrementar el personal quan van fer això.

No, no, no, al contrari, es va minvar, el personal es va anar minvant i la feina que havien de portar dugues persones la portava una persona.

I això per què es va fer?

“Bueno”, potser perquè les coses ja s’anaven dic jo, complicant en qüestió de la feina. Jo ja portava 4 màquines, 4 cares portava jo quan vaig plegar.

I no tenia ajudantes vostè?

No, l’únic que quan a la màquina se’n feia molta barba, aleshores venia una bitllaire o una sobrera a ajudar-me, m’entens? A vegades l’encarregat li deia: “Ves a tal màquina”, i si no voluntariament perquè jo havia vist moltes vegades a companyes que pobres, la màquina aquell dia anava malament i jo entrava, l’ajudava i: “Ai, gràcies, gràcies”. “Aquí estem per ajudar, demà hi seré jo i també m’agradarà que m’ajudis”, i ja està.

Perquè el temps que vostè hi va ser, aquests 10 anys pràcticament, “bueno” 11, aquests anys que vostè hi va ser va haver canvi de maquinària, van millorar la maquinària?

No, no, mai.

Les màquines van ser sempre les mateixes.

Sempre, sempre, al “menos” estant jo sempre vca ser la maquinària la mateixa.

O sigui, en aquells anys que vostè va treballar no recorda que es fessin inversions així a la fàbrica.

No, no, al “menos” a la meva secció, a la meva secció no. Sí en un altre secció, clar, jo no puc parlar de les altres seccions, jo no estava. A més es que tampoc tenia temps d’anar a veure. Els vaters, també teníem vaters a fora a l’escala, teníem 2, 4, 5 o 6 vaters hi havia, eh? Després hi havia una dona que es deia Dolores i també li demanaves paper, ella te’n donava...

Ah, que vigilava els vaters.

Sí, i a vegades anàvem al vater i aleshores fèiem una miqueta el “runso” i venia la Dolores i: “Ei, desperta!”

Em comentava que potser també hi havia gent que anava als lavabos per fer un cigarret.

Possiblement, possiblement, de noies no, més aviat els homes, perquè en un cantó teníem els lavabos i a l’altre cantó teníem per beure aigua, una font, una font al mig, però gran!, i allà amb un xorret i allà hi havia per beure aigua, i allà sí que a vegades hi havia algun home, perquè clar, estaven els de la nostra secció, ara, dones no...

Perquè en aquella època tampoc no debien fumar les dones, no?

No, al “menos” jo no m’en recordo, si fumaven jo no me’n recordo, però jo no vaig veure cap dona que fumés, eh?

Clar, perquè de qualsevol manera fumar a la fàbrica hagués sigut una mica arriscat.

Exacte, exacte. No, no, es que a la fàbrica no, si hagueren fumats hagueren fumats allà a on estava la font aquesta o al lavabo, o al pati, però a la secció no.

Esxcolti, que abans no m’he recordat de preguntar-li, quina impressió va tenir el dia que va entrar a la fàbrica? Perquè clar, una persona que no ha treballat mai a una fàbrica suposo que entrar allà...

No, no, no...

Perquè era molt gran tot allò.

Sí, i ho és, i és curiós... no, no, quan vaig entrar allà vaig veure una sala molt gran amb unes maquinàries però “bueno”, no em va fer impressió, no, no, no. L’únic que jo volia era “pues” posar-me a treballar, on fos, m’entens? Però és curiós perquè no fa gaires anys hi vaig anar-hi i vaig entrar, que no era tan maco com ara m’han dit que està, i vaig entrar a les contínues i això sí, em va fer molta tristesa, tristesa perquè em vaig recordar de la meua juventut que vaig passar allà uns quants anys, i vaig estar a on jo tenia la meua màquina, perquè “claro” són coses que em van quedar gravades, són molts anys que vaig treballar i... i vaig córrer tot allò i dic: “Mira veus...?” Jo mateixa parlava sola: “Mira, veus? Aquí hi havia la màquina curta. Aquí hi havia la màquina llarga...” Tot això em va fer una mica de...

Et toca el cor.

Sí, però “bueno”, però estic contenta.

Ara no ha anat per això a veure com ha quedat.

No, però m’han dit que està molt maco. No he anat, no, però m’han dit que està molt maco.

Escolti, i la feina era de risc? Vull dir, hi havia possibilitats de fer-se mal?

Home, sí, sí, fregant les frontises, perquè hi havien unes rodes que enganxava una amb l’altra i allò ho havies de fregar, i clar, allò era continuament que estava rotllant.

Fregar vol dir netejar-ho.

Netejar, sí, i les màquines també, les màquines també i “claro”, hi havia una mica... les bitlles grosses despedien una mica de pols i allò era... com és cotó o llana... no llana no, cotó, “pues” clar, allò anava desprenent i havies de tenir sempre, continuament net i ens donaven uns trosos de fils que nosaltres li dèiem per rentar i s’havien de rentar, “cuidado”, no podies sortir al carrer que no deixessis la màquina neta, eh?

Però cada dia ho netejaven?

Cada dia, cada dia, cada dia, cada dia.

O sigui, cada torn havia de marxar de la fàbrica amb tot net.

Amb tot net.

Jo pensava que això ho feien els dissabtes només.

No, no, no, no, no, els dos torns, de matí i tarda. I una amiga meua precisament, es va agafar els dits allà.

Llavors quan hi havia un accident què passava?

Es parava la màquina, aquella màquina es parava.

S’anava ràpidament al consultori...

Ràpidament venien, l’agafaven i la portaven on fos, eh? No és allò de dir... no, no, no. a aquesta amiga meua treballava als “aspis”, ella es va cremar els dits als “aspis”.

I va anar a l’infermeria.

Ja no me recordo, no me recordo... però ràpidament la van portar a l’hospital, la van curar, la van arreglar els dits, i escolta...

I va haver d’agafar la baixa per això?

En aquell temps sí.

I com era això de les baixes abans, perquè clar, ara està tot molt vigilat però...

Igual, havies de portar la baixa del metge. Tenies al doctor Solanic i si el doctor Solanic no estava perquè no estava, hi havia un altre metge i ell et feia la baixa, o siogui, l’havies de presentar.

Es cobrava igual i tot.

Sí, quan et donaven l'alta igual, eh? Lo que passa que clar, cobraves "menos", al estar de baixa és una mica de cobro "menos".

I les dones embarassades, quan vostè va treballar devia haver alguna mare, no? Com ho feien?

Quan els hi tocava parir, parien.

I després els hi donaven un temps?

Home, jo ja això com...

Clar, com que no s'hi va trobar.

Exacte.

Perquè m'havia explicat una senyora que havia tingut una criatura mentres hi treballava, una senyora que estava a les contínues també...

Perdó, et va dir el nom?

Sí, Pilar Escabia.

Potser deuria ser després de...

Sí, perquè ella va treballar als anys 60, devia ser quan vostè va sortir va entrar ella. I ella m'explicava que va tenir una criatura i llavors els hi donaven a laes mares, els hi donaven una hora per donar llet a la...

Clar, per amamentar, li portaven al nen o bé a la porteria o bé a la infermeria, el portaven sí, perquè allà hi havien mares... quan jo treballava hi havien algunes mares que havien parit i els hi portaven els nens, sí, sí, sí, i tant.

Això es devia fer a totes les fàbriques suposo, no?

Jo et puc parlar de la que jo he treballat, però jo crec que sí, eh? Això és una norma, perquè clar, si treballaves i havies de mantenir d'amamentar la criatura.

Tenint en compte l'època que era, que no és ara, pel que un treballava, les hores que estava i el preu que cobrava, diguem, era una feina que es podia considerar que estava bé o...?

"Bueno", mai, la feina mai ha estat a comparació amb la vida, sempre ha hagut un desnivell, sempre, sempre, i això hi serà mentres governi qui governi, sigui el que sigui. La feina no... Ara, jo també a vegades sento queixar-se, i a vegades podrien queixar-se de vici, perquè abans la gent treballava, avui en dia la majoria no treballen i volen cobrar, però allà no, allà el que entrava a treballar sabia que havia de treballar.

Clar, perquè algú m'havia comentat que en relació a altres fàbriques de Hospitalet, que quan tu deies: "Jo treballo a la Tecla Sala" la gent deia: "Oh, quina sort!"

No, es que la Tecla Sala té molta anomenada, la Tecla Sala... la senyora Sala, la senyora Tecla era una dona que era de Hospitalet, era molt coneguda, a més van posar l'església de Hospitalet el seu nom, vull dir, em sembla que té un carrer... Eren persones que tenien una anomenada i clar, entrar a la Tecla Sala, no tothom podia entrar a la Tecla Sala, però jo no vaig tenir problema, es que jo no ho puc dir, jo no vaig entrar allà recomenada per ningú. Jo vaig entrar allà, vaig demanar plaça, potser en aquella època hi havia molta, em van collir i jo he estat molt contenta a vegades. Ara, jo sentia que Les Sangoneres no era una fàbrica a l'anomenada de la Tecla Sala, al Trinxet hi havia una mica més de... que per mi tothom és persona sempre i quan es comporti com a persona, si una persona no es comporta com a persona, siguis d'on siguis... perquè anys enrera dir que havies treballat a una fàbrica oh, et miraven així de ????

Ah, no, per mi no, perquè jo vaig complir amb la meva feina i prou, i s'acabat! I com he complit amb la meva feina... per mi, em vaig posar a la Tecla Sala perquè era un lloc on jo podia tenir unes hores, per lo que jo volgués fer més tard, m'entens?

Sí, sí, està clar que cadascú segons les expectatives et va bé o no et va bé.

Exacte. Jo vaig entrar allà, he estat molt contenta i ja et dic. I lo que em va dir el senyor Martorell a mi em va allò...

Ho recordarà sempre.

Pobret, ja deu ser mort, perquè jo era una nena, era joveneta, i ell era un home fet. El senyor Martorell si visqués seria molt vellet, no crec que visqui perquè són molts anys, perquè no tenia 30 anys quan jo vaig entrar, era un home, un home ja rallant els 50 i “pico” d’anys, ja tindria 100 i “pico” d’anys. I no fa gaire em van dir... Mira, l’altre dia, ja fa temps, estava comprant al Santa Helena “jogets” i en això que se m’acosta un senyor i diu: “Bon dia, Martínez”. Dic: Oi, Peiró! M’ha conegut!” Diu: “I com no t’he de conèixer?” I feia “pues” rallant, rallant que no l’havia vist... “pues” 35 anys, no l’havia vist.

I després va morir al cap segurament de molt poc temps.

No fa gaire m’han dit que és mort.

Va morir a l’any passat si no m’equivoco.

No ho sé, no ho sé, però aquell dia la que va vindre em va dir: “Ja saps que és mort el Peiró?”

Déu n’hi do! Amb el temps, per això, això que va anar canviant una mica la seva categoria, va entrar d’aprenent, filadora, ta, ta, ta, “sobrera”, filadora... també es notava suposo en els diners que s’havia d’anar millorant.

Clar, clar, jo quan vaig sortir, quan vaig deixar la feina el meu sou eren 530 pessetes, i és curiós... és curiós perquè jo vaig entrar a treballar i el meu sou eren 47 pessetes amb 10 cèntims a la setmana, i quan vaig plegar guanyava 530 pessetes.

Al mes per això.

No, a la setmana.

Ah, a la setmana.

Sí, sí, vull dir que... clar, van passar 10 anys i “pico” però... I això “pues claro”, me’n recordo que 47 pessetes amb 10 en aquella època era molt, m’entens?

Sí, sí, Déu n’hi do. Escolti, com hi anava a la fàbrica cada dia?

“Pues” caminant.

Hi anava a peu sempre?

Sí, sempre, jo visc al carrer Más.

Clar, però escolti, a aquestes hores que marxava, a primera hora del matí, a les 4 del matí...

No tenia por, ara tinc por. L’únic que trobava a vegades, els dilluns principalment, algun borraquet, algun borraquet sota la “farola”, però totes les filadores teníem unes tisores, que això t’ho haves de portar tu, per treure la barba de les màquines i jo sempre les portava posades a la butxaca i amb la mà a la butxaca. Home, no vol dir això que jo l’hagués... però sempre allò...

Dona més seguretat.

Sí, més “seguritat”, i sempre anava pel mig del carrer, no anava mai per la cera, perquè sempre hi ha algú borraquet que es posava al portal i quan passaves “pum”, et donava una mica de “susto”, però sempre es veia sota una “farola” per norma i: “Ah, oh, oh...” no em feien por, ara em fan por. Ara em fa por “hasta” de dia.

I la majoria de la gent, les seves companyes també hi anaven a peu, les que vivien per Hospitalet.

Sí, sí, sí, i de Hospitalet també, les que venien de Hospitalet també, sí, sí, perquè no és com ara que quasi tothom té cotxe i per anar d'aquí allà cotxe. Abans no, caminar, caminar, caminar, caminar..

I no es trobasven així una colleta i anaven juntes?

Sí, a vegades anàvem, perquè a aquest barri vivien bastants, eh? Però no ens esperàvem, eh? Per norma sí ens trobàvem pel camí “pues vale”, aleshores anàvem juntetes, però si no...

I quan li costava anar del carrer Más a la fàbrica?

“Pues” ni 10 minuts.

Anava depreseteta.

Sí, sí, mira, agafava el carrer Más avall, després agafava carrer Llançà, carrer Montseny, Torrent Gornal i la Tecla Sala. Lo que em costava més era quan havia de pujar, perquè era tot pujada, però baixar, baixar era fàcil, i a les 8 i mitja...

I plovent i nevant... “bueno”, nevar potser no nevava gaire, però plovent i amb un fred i tot, a les 4 del matí devia ser dur, eh?

Sí, a les 4 i mitja o així, un quart de 5, 4 i mitja marxava cap a treballar, sí.

Això avui en dia és impensable, eh?

“Bueno”, sí, sí, avui en dia no, el treball que sigui a partir de les 10 fins a la 1 si potser i calantets i això.

Escolti, una pregunta, apart del metge m’havien explicat també que hi havia com una escola, hi havia mestre. Sap res vostè d’això, se’n recorda d’alguna cosa?

No.

Deien que hi havia mestre i que hi havia una biblioteca i que a vegades a les treballadores que volien els hi ensenyaven a llegir, a escriure, a cosir, fer classes de costura...

D’això jo no me recordo.

Igual va ser després o abans.

Com no fos... però abans devia ser molt abans, devia ser molt abans perquè pràcticament quan va esclatar la guerra... clar, que allà potser la fàbrica anés fent funcions, no?, però jo no me recordo d’això. Ara, no vol dir amb això que no fos veritat, eh? No puc dir-ho, no me recordo, no.

Que vostè no va anar, vaja.

No, no, no.

I després m’havien parlat també de l’economat. Això potser sí que se recordarà.

“Bueno”, però jo no hi vaig anar mai a l’economat. No, no vaig anar mai a l’economat.

Però hi havia.

Sí, hi havia però jo no vaig anar.

I la gent anava a comprar i això.

Sí, possiblement hi anés alguna persona, sí. Lo que ens donaven era roba, això sí, la roba sí. “Bueno”, ens donaven, ens ho venien, dce tant en tant: “Mira, hi ha llençols” “Pues ale”, però llençols, eh? Llençols macos, grans, eh?, no petits, grans, grans.

D’aquests que encara avui es poden fer servir.

Sí, i tant.

A veure, això de les jerarquies i tot això ja m’ha explicat més o menys qui hi havia per abaix, qui hi havia per dalt, la diferència entre els homes i les dones... Quines possibilitats

hi havia de que una senyora arribés a ser encarregada, perquè clar, si només hi havien dos encarregades a tota la secció, què eren les més super-especials?

No, no, no, pel temps, pel temps.

I qui ho deia això, el director?

No, el director era un senyor que era el que pràcticament... al “menos” això són suposicions meves, el director es cuidava d’una feina, era el que manava paralelament dels directius, era el suport del directiu, no?, i tenia la feina al despatx, perquè expresament el despatx estava a les contínues, al “puesto” de les contínues, i tots els que havien d’anar al despatx havien de passar per les contínues; però després els encarregats de les seccions eren els que supervisaven i després jo també pels anys, contra més anys portaves “pues claro”, és normal, si jo hagués portat allà molts anys hagués arribat també a ser encarregada.

Però no era per “enchufe”.

No, no, per “enchufes” no, al “menos” jo no vaig veure mai “enchufes”, possiblement sí que hagués algun “enchufe”, possiblement, tampoc no puc discutir-ho però no ho crec, eh? No ho crec, no, perquè aleshores no sé... però l’encarregat es fixava molt en la persona, al treball de la persona, la disposició de la persona.

I les tractaven pel nom i tot?

Sí, sí, sempre, Martínez, amb molt respecte, eh? Mai m’han dit: “Tu Martínez!” No. “Escolta Martínez. Escolti, això, escolti, allò...”

De vostè els hi deien?

Sí: “Escolti, vagi a tal maquinària. Vagi, fagi... Martínez, vagi a l’infermeria. Martínez vagi aquí, vagi al despatx...”

I vostè també, clar, li deia de vostè a tothom.

Sí, i tant, i tant, sí.

A la Tecla Sala la va conèixer?... Em deia que a la Tecla no la va conèixer.

A la mestresa no.

I als fills els va veure?

Tampoc, tampoc.

O sigui, als amos per la fàbrica no els va veure mai, per la fàbrica.

No, mai.

Perquè m’havien dit que de tant en tant anaven.

Potser sí, però jo no els vaig veure mai. A l’únic que vaig veure, familiar, era al Solanic.

Escolti, i una pregunta, perquè això és difícil , però vostè segur que ho recordarà si en el seu moment es va fer. M’havien comentat que en algun moment la senyora Tecla o el director o així havien ajudat algun treballador amb problemes econòmics i tal.

No m’estranyaria, no m’estranyaria.

Perquè es podia ajudar avançant el sou però es veu que també hi havien fet...

Però d’això no es donava publicitat, si ho feien era privat. Jo no puc dir-ho, perquè no vaig tindre la necessitat de demanar-ho però no m’estranyaria, eh? No m’estranyaria perquè jo tinc molt bones... he parlat amb molta gent i per lo que jo he viscut i he vist no m’estranyaria que haguessin ajudat, però sense donar...

“Bombo y platillo”.

No, “bombo y platillo”, no.

Escolti, i entre les treballadores i així es tapaven aïí algunes coses? Allò de dir: “Ui, això l’has fet malament, però no t’amoïnïs que no diré res”, o així.

No, perquè de fet no fèiem res mal fet, no, l’únic que ens ajudàvem era en quant al treball, ara, la vida privada cada qual feia la seva vida privada, però...

O cubrir-se torns, allò de dir: “Aquesta setmana no puc venir” o “avui no puc venir a la tarda”...

Això sí que ens ho podíem fer, ho fèiem però havíem de parlar amb l’encarregat, eh? “Mira, la setmana que ve jo no puc això, m’ho puc canviar amb “fulano”?” Això sí, això sí que ho fèiem.

Era habitual doncs.

Home, habitual no era, habitual, però si ho feies...

Però si ho feies no passava res.

No, però havies de demanar permís, eh? Havies de demanar permís.

Escolti, i de sindicats n’hi havia a la fàbrica?

No, jo no vaig veure mai de sindicats.

No?

No.

Perquè altres fàbriques sí que havien tingut.

Però mira, jo de coses d’aquestes no m’he preocupat mai. Jo a la fàbrica...

Vostè anava per feina i ja està.

No, no, es que no jo, anàvem tots, els que treballàvem allà anàvem per feina, i a més encara m’hi trobo a moltes companyes...

CARA B:

... arribant als 60, finals dels 50.

No... em sembla que la vaga dels tramvies va ser al 52, que va haver-hi molt de “rebombori”, van començar a fer vagues per aquí per les fàbriques...

Per això la Tecla no va ser una fàbrica molt activa, en quant activitat sindical.

No, la Tecla Sala no ho va ser, no, a més es que jo diria que no existia, i si existia la primera notícia.

I no recorda que haguessin hagut mai algun problema a la fàbrica, un conflicte, que els treballadors es queixessin del sou i que hi hagués moguda?

No, no, jo no me’n recordo, com no me recordo no puc dir-ho.

De la guerra civil evidentment no sap res vostè, perquè no treballava, està claríssim. De quan la guerra civil a la fàbrica i tot això.

No, no.

No l’havien explicat res les dones més antigues?

No, no, al treball de la Tecla Sala no.

En aquests 10 anys vostè va veure canvis així en la forma dels treballadors, de si a mida que s’aproximava el final dels anys 50 la gent reclamava més els seus drets...

No.

Res de res.

Jo a la Tecla Sala no he vist això.

I tenien relació amb trebaladores de Trinxet i d'altres fàbriques?

No, perquè no ens vèiem, no ens vèiem, perquè clar, quan nosaltres plegàvem si els passaven per allà, quan arribaven... perquè plegàvem més o menys totes les fàbriques al mateix horari, quan ells passàvem per davant de la Tecla Sala cadascú ja estàvem a casa nostra.

Escolti, i això que em deia per exemple, per Nadal, que feien aquesta borseta de diners i compraven neules i turrons i tot això, i a part de dintre la fàbrica, amb les companyes de feina després a fora va fer amigues i tot?

I tant, i tant, i també fèiem festetes a casa seva, i tant.

Sí? I sortien juntes?

Sí, sí, sí, amb moltes anàvem a ballar al "Bahía", sí, sí, i encara si ara ens veiem ens relacionem, molt, molt.

I havia anat a alguna de les excursions que es montaven a la fàbrica?

No, no, a excursions no hi vaig anar mai.

Eren per dones també les excursions?

No me recordo que fessin, d'això ja no me recordo si feien excursions. No me recordo, no.

I hi havia alguna festa que es celebrés a la fàbrica?

Les normals.

Però vull dir, per Sant Joan no feien una celebració ni res.

No, no, com ara no, res. L'únic que va haver-hi... no, no, no, a vegades es va... Va haver-hi una riuada a València i sí que es va recollir una mica de centimets per enviar a València, però individual, però no me recordo qui ho portava ni que no ho portava, no, no.

Li preguntava això perquè m'havien explicat que hi havia un dia que ara no me recodo quin dia és, que era com si fos el patró d'alguna cosa de les filatures i llavors aquell dia feien festa.

No em recordo, no em recordo.

I una senyora m'explicava que les havien portat en autocar a la platja.

No em recordo.

I les seves companyes eren d'aquí de Hospitalet la majoria?

Sí, sí, d'aquí el barri.

Perquè en general la gent era de per aquí, no venien de lluny.

No, els que venien de més lluny eren els de Hospitalet... Erem totes d'aquí dalt de Hospitalet Centre, Collblanc, Torrassa, Florida i ja està, tot era...

I encara les veu a aquestes senyores?

Sí, a moltes, moltes les veig.

Però perquè són amigues i queden o perquè es troben de casualitat diguem.

No, no, que ens veiem perquè viuen per aquí a la vora i ens veiem a cada moment. Sí, amb moltes, moltes, aquest matí he vist una, es diu Silvia, que el seu marit va ser "urbano" d'aquí de Hospitalet, el Paco.

Escolti, i ara ja acabem, no la molesto més. Tot i que vostè no hi va ser quan va tancar la fàbrica, sí que suposo que desde fora més o menys va anar veient com anaven les coses, no?, o alguna d'aquestes amigues que va seguir treballant potser li va explicar. Què recorda del moment que va tancar la fàbrica?

No, d'això res, perquè encara que veiés alguna companya que havia treballat, però de les nostres ja pràcticament quasi, quasi totes ja havien...

Ja ho havien deixat.

Sí.

I què va sentir quan van dir que tancaven la fàbrica?

No res.

No li va fer cosa?

Home, aviam, sí però... les coses, mira, les has d'intentar agafar-les com... Lo que em va fer pena... "bueno", pena, no pena, em va fer tristesa quan vaig anar perquè jo havia treballat allà i no perquè s'hagués deixat la fàbrica, no, sinò perquè mira, havies deixat allà uns anys de la teva vida, havies tingut molts records i allò, però lo demés no, perquè la vida segueix i si ells disposen de tancar això "pues"... D'aquí van passar-ho a Manlleu, em sembla, eh?

Però les amigues diu que ja no hi treballava ninguna.

No, no.

I què li sembla que va representar per Hospitalet o pel barri que tanqués aquella fàbrica?

Home, "pues" representaria pels que treballaven en aquella època, els deurien indemnitzar una mica de pèrdua de treball, com moltes cases pleguen avui en dia i els hi representa una pèrdua de treball i no està cobrat, pel demés...

Hi ha alguna anècdota o alguna cosa així graciosa que recordi de tot aquell temps que va treballar?

Home, és que quan jo vaig estar allà, tot eren anècdotes, tot eren... quan s'anava el llum és lo que més recordo, de ballar i cantar i passant-s'ho però bomba totes, eh? És l'únic que recordo, m'entens? Allò sí, perquè allà he passat uns anys molt bons, molt bons.

És increïble perquè ningú m'ha parlat malament de la fàbrica.

Es que aviam, jo no dic que alguna persona no estigués contenta, però jo també he vist... tota la vida han hagut noies lleugeres de cap. Hi havia una "pues" que era una miqueta lleugera de cap, però "cuidado"... Hi havia un, que és molt maco, es deia Jordi, i aquell era jovenet... però amb mi mai es va proposar, i ell sabia...

Sabia fins on podia arribar.

Exacte, a més és que m'ho va dir: "Amb tu, Martínez..." Perquè jo havia de complir la meva feina i treballava a la meva feina i prou, i s'ha acabat, i si volia alguna cosa al carrer sí, home, si m'hagués agradat el noi possiblement, però com no... Ja et dic, quan veig algú, que he vist als directius, perquè els he vist, escolta, ja et dic, el Peiró me'l trobo i dic: "Ui! M'ha conegut!" "I com no et tinc que conèixer?" Perquè és molt, feia més de 35 anys que no l'havia vist.

Quina memòria!

Home, més aviat és que em recordi jo d'ell que ell de nosaltres.

Déu n'hi do! "Bueno", senyora Victòria, moltes gràcies.

De res, al contrari.

He après més, ja sé més coses ara...

